Historian's Office Library

The Church of Jesus Christ
of Latter-day Saints

Rare
Call M205.5
No. U19W
v.8
1855

31

Presented to
The Church Historian Office
Great Salt Lake City, U. S.
by the Author,
Dan Jones.

Udgorn Seion Office
Swansea, Wales,
Janr. 7. 1856.

Digitized by the Internet Archive
in 2011 with funding from
Corporation of the Presiding Bishop, The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints

http://www.archive.org/details/llyfrmormoneidar01jone

UDGORN SEION,

NEU

SEREN Y SAINT;

YN CYNNWYS

EGWYDDORION "GORUCHWYLIAETH CYFLAWNDER YR AMSEROEDD,"

MEWN

TRAETHODAU, LLYTHYRON, HANESION, PRYDYDDIAETH, &c.

"A mi a osodais wylwyr arnoch chwi, gan ddywedyd, Gwrandewch ar sain yr udgorn."—Jer. vi, 17.

"Holl drigolion y byd, a phreswylwyr y ddaear, gwelwch pan gyfodo efe faner ar y mynyddoedd, a chlywch pan udgano ag udgorn."—Esa. xviii, 3.

CYFROL VIII.

ABERTAWY:
ARGRAFFWYD, CYHOEDDWYD, AC AR WERTH GAN D. JONES.
1855.

RHAGYMADRODD.

Prif hynodweddau yr wythfed gyfrol o Udgorn Seion ydynt, wrthgyferbyniadau doethineb ddwyfol yn sefydlu teyrnas Dduw ar ddadfeilladau teyrnasoedd y byd, y rhai a wywant dan ddylanwad ffolineb "doethineb ddynol;" ynddi gwelir esiamplau galarus o ymgyrchiadau duwinyddion, golygyddion, tywysogion,—teyrnasoedd yn crynhoi eu nherthoedd yn benbleth yn erbyn eu gilydd i ryfel ysgrifellau, geiriau, cyflegrau, a drylliau yn eu pangau angeuol i gynnal eu llywodraethau; ceir ynddi gip drem hefyd, yma a thraw, drwy gymmylau rhyfelawg ein hawyrgylch ar deyrnas yr hedd o'i chychwyniad, fel "carreg a dorrwyd o'r mynydd nid o waith llaw;" ar ei threigliadau anturus a gorchfygus trwy deyrnasoedd y byd, ac ar rymusder cynnyddol ei chylchdroadau yn chwilfriwio gau-ddelwau Babilonia yn llwch.

Po uwchaf adleisiadau udgyrn y Babilon benfeddw yn gwahodd gwledydd i chwareulawr rhuddiog y rhyfel, uwchaf fyth y bloeddia Udgorn Seion, a phob bloedd yn uwch fyth, ar blant Seion, "Deuwch allan o honi hi fy mhobl i na fyddwch gyfranogion o'i phechodau, fel na dderbynioch o'i phläau."

Tra y gwelir ymbleidiau, cenfigenau, a gau-grefyddau wedi gwau sachlen ddu dew i amdoi wynebpryd awyrgylch gwlad anghrist â chaddug, drwy yr hon ni thewyna belydr o oleuni "Haul cyfiawnder" yn uniongyrchol, arweinia *Seren y Saint* bererinion blant y nef o gam i gam drwy ddyrys anialwch y byd i'w nhoddfa glud i blith "sêr y boreu" yn Seion.

Tra y mawrygwn ein braint fwy-fwy, o gyfrol bwy gilydd o gael cyd-filwrio a'n cyd-filwyr, crefwn eu cymhorth i udganu yn groewach a phereiddiach ar *ddechreu* ein cyfrol ddyfodol, ar nad pwy udganwr a'i diwedda.

"Adref, adref, blant yr Arglwydd,
Galwad sydd i dd'od yn ebrwydd,"

fydd blaenaf, uchaf, ac olaf lais eich HUDGORN, nad pwy a fo, nes adref y delo y gwanaf o blant Seion. Sain cywir, sŵn elir, a grymusder y gwir i dreiddio i galonau ein darllenwyr rhodded Nêr i bwy bynag a chwytho drwy HUDGORN SEION yw, ac a fydd taeraf ac olaf weddi, eich—

GOLYGYDD.

LLYFR MORMON, EI DARDDIAD.

GWEINIDOGAETH ANGYLAIDD BRESENNOL YN RHESYMOL AC YSGRYTHYROL.

RHODDASOM hanes byr yn y traethawd cyntaf o'r gyfres a addawasom gyhoeddi am Lyfr Mormon, am ymweliad angel o'r nef â Joseph Smith, ei genadwri iddo, darganfyddiad o'r llafnau a gynnwysent gynnwysiad y Llyfr, ynghyd a'r modd y gall pob un gael gwybodaeth gan Dduw mai gwir yw y cyfan; cymhella pwysigrwydd o grediniaeth yn y ffaith ynghyd a'n gwybodaeth am y rhwystrau a ddyry rhagfarn ar ffordd dynion i gredu mewn gweinidogaeth angylaidd yn yr oes draddodiadol hon, i fanylu yn y traethawd hwn ar y *rhesymoldeb* a'r *ysgrythyroldeb* o ymddangosiad angylion i ddynion ar y ddaear yn yr oes hon fel y canlyn:—

Yn y lle cyntaf, gofynwn ai rhesymol yw i Feibl-gredwyr gyfaddef dyfodiad angylion yn y cyn oesoedd at y patriarchiaid a'r prophwydi, iddynt fwyta ac yfed gydag Abraham, ymddyddan â Lot, gwraig Manoah, Moses, Daniel, Ioan, a llu a enwir yn yr ysgrythyrau, ac i'r un bobl haeru fod ymddangosiad angylion yn awr yn beth afresymol, heb gynnyg nag ysgrythyr na rheswm dros hyny amgen na eu rhagfarn ddisail eu hunain? Mae yr ysgrythyrau yn frith o hanesion am ymweliad angylion yn y cyn oesoedd, a'r cwestiwn a ddymunem gael ateb iddo gan y rhai a broffesant hyny yw, paham nad yw mor resymol i gredu tystiolaeth eirwir am ddyfodiad angylion yn awr a'r pryd hyny? Ac os caiff y darllenydd ysgrythyr neu resymeg i ateb yn naccâol, caiff afael ar yr hyn y methodd yr awdwr ei gael ar ol ymchwiliad trwyadl i'r naill a'r llall, a'r hyn ni allodd un dyn a welodd efe hyd yn hyn ei roddi iddo. Ar eirwiredd hyn, ynte, esgusodir ef am gredu, a beuid ef am beidio credu tystiolaeth ddiwrthbrawf am beth o gymmaint

pwys â chenadwri angel; gorfoda hyn ef i gredu, neu bydd yn hunan.gondemniedig.

Paham nad yw mor resymol credu gwirionedd tystiolaeth cyd-oeswyr am hyn ag yw credu cyffelyb dystiolaeth cyn-oeswyr am yr un peth? Pa fodd y dichon proffes cyd-oeswyr brofi dynion yn rhai drwg ag a gyfaddefir yn brawf o ddaioni cyn-oeswyr? A ydyw amser yn cyfnewid rheswm yn afreswm, a gwir yn gau? Paham nad yw mor afresymol erlid a lladd cyd-oeswyr o herwydd y tystiant am ddyfodiad angylion yn awr ag oedd i'r Sodomiaid, ysgrifenyddion, a gau-grefyddwyr y cyn-oesoedd wneyd yr un modd â'u cyd-oeswyr hwy am dystio yr un peth? Eithr, meddir, mae afresymoldeb y gosodiad yn ymddibynu ar ei wirioneddolrwydd, yr hyn sydd ammheus. Tra cyfaddefir y blaenaf ni chaniateir fod *anghrediniaeth* neb ynddo yn un gwrthbrawf o'i wirioneddolrwydd, ymresymu ei afresymoldeb tybiedig ymaith yw ein hamcan, er creu crediniaeth ynddo yn hawddach.

Dywedir fod tystiolaeth y cyn-oeswyr hyny yn ffaith ysgrythyrol, ac o herwydd hyny yn hawddach ei chredu nag yw tystiolaeth cyd-oesol. I hyn atebwn, mai hollol groes y dylid ystyried tystiolaeth byw a marw, o herwydd mae fod y naill yn fyw fel y gellir eu holi a'u croes holi yn rhoddi manteision i gredu eu tystiolaeth na cheir gan y llall. Mae yn ffaith hanesyddol yr anghredid tystiolaeth gyd-oesol am hyn yn mhob oes gan y rhai a broffesent gredu tystiolaeth eu cyn-oeswyr am yr un peth. Mae yn ffaith gyd-oesol mae y rhai a broffesant fod yn fwyaf selog i gredu ymddangosiad angylion i'r henafiaid yw y rhai mwyaf gwrthwynebus i broffes eu cyd-oeswyr o'r un peth. Mewn prawf o hyn gofynwn, pwy a gondemniant eu cyd-oeswyr am gredu dyfodiad angel, yn waeth na y rhai a gredent yn, ac a weddient am ymweliad angylion er's ychydig amser yn ol? Nid oes nemawr flynyddau er pan ddywedai cannoedd eu bod yn clywed angylion yn canu haleliwia yn yr awyr, uwchben eu cyrddau, o Beddgelert hyd derfynau y dywysogaeth; ac nid ammheuwn na chredid yr un ystori etto, pe dywedid hi ar *Green* y Bala; eithr gwylied neb *arall* rhag proffesu hyny. Clywwyd pregethwyr yn haeru o'r pwpudau uwchben cannoedd, fod angylion yn dyfod a bendithion o'r nef yn awr, ac yn cyfeillachu ag ambell hen wreigan yn ei bwthyn

&c ; eithr, os proffesa ereill yr un peth gwae iddynt: "twyll i gyd," meddant. A phan y gofynir iddynt am y modd y gall y broffes o'r peth fod yn dwyll yn y naill, heb fod felly yn y llall, "O. nid ydym ni (meddant) yn meddwl ein bod yn gweled angylion â'n llygaid o gnawd. ond rhyw ymddangosiad dirgelaidd ydyw," fel y "llef ddystaw fain:" ac onid yw hyn yn wrth-ddywediad? Pa fodd y gall neb weled angel ond â'n llygaid? Dyma y modd y gwelai y saint hwynt yn y cyn oesoedd; byddent hwy yn edrych yn eu llygaid hwythau, yn llefaru wrthynt, yn bwyta ar yr un bwrdd, yn cyd-gerdded law yn llaw, ac weithiau yn ymdrechu gyda hwynt, nes cael prawf o'u cryfder Y mae cenedl yn awr yn fyw a dystiant y gwirionedd o hyn, drwy na fwytânt "gysswllt y forddwyd," o goffadwriaeth am yr anaf a gafodd eu tad, yn ei ymdrech ag angel; ac er na welai ereill hwy ar y pryd, nid yw hyny yn profi nad oeddynt yno, ond prawf mai dawn o rodd Duw yw gweinidogaeth angylaidd; ac os nad oeddynt yno, pa fodd y gwelent hwynt? os nad oeddynt yn eu gweled, twyllwyr oeddynt am haeru hyny! O na, nid rhyw *witchcraft* a arferai y saint cyntefig, mwy nâ ninnau, ond angylion a welent pan ddywedent hyny, sef personau o fydoedd ereill, o amrywiol raddau; a'r achos na welai ereill hwynt oedd, am nad oeddynt wedi cael tynu y gorchudd oddiar eu llygaid. drwy dderbyn y ddawn hono; ac hyny, efallai, am nad oeddynt mor dduwiol â'r lleill, neu am nad oedd cenadwri y cyfryw angel atynt hwy yn bersonol. Y mae yn gwestiwn, pa un a feiddia un angel amlygu ei hun i neb, heb ganiatad; ac wedi hyny, a ganiateir iddo ymddangos i neb ond i'r hwn y danfonir ef ato, sydd ammheus, o herwydd "*gweision* gwasanaethgar ydynt hwy." Y maent yn ddeiliaid cyfreithiau yn eu cylchoedd, ac nid ydynt yn dyfod ar negeseuau gwael ac afreidiol, er boddio llygaid na mympwy dynion

Y mae yn afresymol gwadu gweinidogaeth angylion yn yr oes hon; ac y mae y cyfryw a'u gwadant yn addef eu hunain yn ddynion drwg, drwy addef fod y rhai oeddynt euog o'r un gwadu yn ddynion drwg yn mhob oes flaenorol. Ni phroffesodd y Saint weled angel erioed. debygaf, heb dderbyn yr un condemniad; a pha fwyaf y sêl dros grefydd y tadau, pa hiraf y wyneb, ac amlaf y synagogau, a meithaf y rhith weddiau,

pwys â chenadwri angel; gorfoda hyn ef'i gredu, neu bydd yn hunan.gondemniedig.

Paham nad yw mor resymol credu gwirionedd tystiolaeth cyd-oeswyr am hyn ag yw credu cyffelyb dystiolaeth cyn-oeswyr am yr un peth? Pa fodd y dichon proffes cyd-oeswyr brofi dynion yn rhai drwg ag a gyfaddefir yn brawf o ddaioni cyn-oeswyr? A ydyw amser yn cyfnewid rheswm yn afreswm, a gwir yn gau? Paham nad yw mor afresymol erlid a lladd cyd-oeswyr o herwydd y tystiant am ddyfodiad angylion yn awr ag oedd i'r Sodomiaid, ysgrifenyddion, a gau-grefyddwyr y cyn-oesoedd wneyd yr un modd â'u cyd-oeswyr hwy am dystio yr un peth? Eithr, meddir, mae afresymoldeb y gosodiad yn ymddibynu ar ei wirioneddolrwydd, yr hyn sydd ammheus. Tra cyfaddefir y blaenaf ni chaniateir fod *anghrediniaeth* neb ynddo yn un gwrthbrawf o'i wirioneddolrwydd. ymresymu ei afresymoldeb tybiedig ymaith yw ein hamcan, er creu crediniaeth ynddo yn hawddach.

Dywedir fod tystiolaeth y cyn-oeswyr hyny yn ffaith ysgrythyrol, ac o herwydd hyny yn hawddach ei chredu nag yw tystiolaeth cyd-oesol. I hyn atebwn, mai hollol groes y dylid ystyried tystiolaeth byw a marw, o herwydd mae fod y naill yn fyw fel y gellir eu holi a'u croes holi yn rhoddi manteision i gredu eu tystiolaeth na cheir gan y llall. Mae yn ffaith hanesyddol yr anghredid tystiolaeth gyd-oesol am hyn yn mhob oes gan y rhai a broffesent gredu tystiolaeth eu cyn-oeswyr am yr un peth. Mae yn ffaith gyd-oesol mae y rhai a broffesant fod yn fwyaf selog i gredu ymddangosiad angylion i'r henafiaid yw y rhai mwyaf gwrthwynebus i broffes eu cyd-oeswyr o'r un peth. Mewn prawf o hyn gofynwn, pwy a gondemniant eu cyd-oeswyr am gredu dyfodiad angel yn waeth na y rhai a gredent yn, ac a weddient am ymweliad angylion er's ychydig amser yn ol? Nid oes nemawr flynyddau er pan ddywedai eannoedd eu bod yn clywed angylion yn canu haleliwia yn yr awyr, uwchben eu cyrddau. o Beddgelert hyd derfynau y dywysogaeth; ac nid ammheuwn na chredid yr un ystori etto. pe dywedid hi ar *Green* y Bala; eithr gwylied neb *arall* rhag proffesu hyny. Clywwyd pregethwyr yn haeru o'r pwpudau uwchben cannoedd, fod angylion yn dyfod a bendithion o'r nef yn awr, ac yn cyfeillachu ag ambell hen wreigan yn ei bwthyn

&c ; eithr, os proffesa ereill yr un peth gwae iddynt: "twyll i gyd," meddant. A phan y gofynir iddynt am y modd y gall y broffes o'r peth fod yn dwyll yn y naill, heb fod felly yn y llall, "O, nid ydym ni (meddant) yn meddwl ein bod yn gweled angylion â'u llygaid o gnawd, ond rhyw ymddangosiad dirgelaidd ydyw," fel y "llef ddystaw fain:" ac onid yw hyn yn wrth-ddywediad? Pa fodd y gall neb weled angel ond â'u llygaid? Dyma y modd y gwelai y saint hwynt yn y cyn oesoedd; byddent hwy yn edrych yn eu llygaid hwythau, yn llefaru wrthynt, yn bwyta ar yr un bwrdd, yn cyd-gerdded law yn llaw, ac weithiau yn ymdrechu gyda hwynt, nes cael prawf o'u cryfder Y mae cenedl yn awr yn fyw a dystiant y gwirionedd o hyn, drwy na fwytânt "gysswllt y forddwyd," o goffadwriaeth am yr anaf a gafodd eu tad, yn ei ymdrech ag angel; ac er na welai ereill hwy ar y pryd, nid yw hyny yn profi nad oeddynt yno, ond prawf mai dawn o rodd Duw yw gweinidogaeth angylaidd; ac os nad oeddynt yno, pa fodd y gwelent hwynt? os nad oeddynt yn eu gweled, twyllwyr oeddynt am haeru hyny! O na, nid rhyw *witchcraft* a arferai y saint cyntefig, mwy nâ ninnau, ond angylion a welent pan ddywedent hyny, sef personau o fydoedd ereill, o amrywiol raddau; a'r achos na welai ereill hwynt oedd, am nad oeddynt wedi cael tynu y gorchudd oddiar eu llygaid, drwy dderbyn y ddawn hono; ac hyny, efallai, am nad oeddynt mor dduwiol â'r lleill, neu am nad oedd cenadwri y cyfryw angel atynt hwy yn bersonol. Y mae yn gwestiwn, pa un a feiddia un angel amlygu ei hun i neb, heb ganiatâd; ac wedi hyny, a ganiateir iddo ymddangos i neb ond i'r hwn y danfonir ef ato, sydd ammheus, o herwydd "*gweision* gwasanaethgar ydynt hwy." Y maent yn ddeiliaid cyfreithiau yn eu cylchoedd, ac nid ydynt yn dyfod ar negeseuau gwael ac afreidiol, er boddio llygaid na mympwy dynion

Y mae yn afresymol gwadu gweinidogaeth angylion yn yr oes hon; ac y mae y cyfryw a'u gwadant yn addef eu hunain yn ddynion drwg, drwy addef fod y rhai oeddynt euog o'r un gwadu yn ddynion drwg yn mhob oes flaenorol. Ni phroffesodd y Saint weled angel erioed, debygaf, heb dderbyn yr un condemniad; a pha fwyaf y sêl dros grefydd y tadau, pa hiraf y wyneb, ac amlaf y synagogau, a meithaf y rhith weddiau,

profi y byddai hyd y nod y goren o'r cyfryw yn weision anfonedig oddiwrth Dduw, yr hyn beth ni allent fod, oddieithr eu hanfon gan Dduw; "canys nid oes neb yn cymmeryd yr anrhydedd hwn iddo ei hun, oddieithr ei alw gan Dduw, megys Aaron," sef trwy ryw fath o ddadguddiad. A hyn y cytuna Paul—" Pa fodd y pregethant, onis danfonir hwynt?" sef gan Dduw, wrth reswm. A chan nad anfonodd Duw genadwri at ein henafiaid cyn eu marw, nid ydynt dan gondemniad fel pe y gwrthodasent genadwri oddiwrth Dduw drwy ei anfonedigion.

Ac wedi bod yr holl fyd yn y sefyllfa gymmysglyd a rhanedig a ddysgrifia Ioan, am yr yspaid hwnw o amser, dangosir iddo (yn Dad. xiv, 6) yr anfonai Duw angel i adferu yr hyn a gollasid, sef hawl neu awdurdod effeithiol i bregethu yr efengyl dragywyddol—nid efengyl newydd, ond goruchwyliaeth newydd i bregethu yr hen efengyl, ac i weinyddu cyfreithiau teyrnas Dduw. Drwy y modd yma y derbynient yr awdurdod, nid yn unig i adferu ac i weinyddu ordinhadau ei dŷ, ond i awdurdodi ereill i hyny hefyd. Rhaid addef yr anghenrheidrwydd am hyn, er mwyn cyflawni gwaith mawr y dyddiau diweddaf. Rhaid addef hefyd yr anmhosiblrwydd hyd y nod i'r Hollalluog ei hun, gyda phob parch, anfon gwas byth i wneuthur un dim drosto, heb ddadguddio hyny iddo drwy y naill gyfrwng neu y llall. Yr oedd ganddo amryw ffyrdd i anfon gweision, er dechreuad y byd; drwy ei lais ei hun, drwy anfon ei Fab, neu drwy ei angylion. Y mae ganddo hawl i ddewis ei ffordd, a'i amser ei hun; ac er nad yw ei ffyrdd ef yn boddio dynion bob amser, yn ol ei gynghor a'i bwrpas ei hun y gwna er dywedyd o holl bobl y byd i'w erbyn. Dywed Ioan mai trwy ddanfon angel y dechreuai y gwaith mawr hwn; a chan fod holl dduwinyddion a doethion y cyn oesoedd er's canrifoedd, ar a glywsom am danynt, yn gwadu na ddaeth angel ar y fath genadwri atynt, ofer i ni, na neb o'u holynwyr, haeru yn groes iddynt. Dysgwyliwn, ynte, am gyflawniad o'r brophwydoliaeth werthfawr hon, a byddwn barod i'w derbyn. Gwyddom fod llawer o wahanol feddyliau gan ddynion ynghylch y brophwydoliaeth nodedig hon, fel am o'r bron bob un arall. Dywed rhai ei bod yn cyfeirio at y Feibl Gymdeithas; ereill, mor addas, mai y Gymdeithas Genadol, neu yr *air balloons*, &c. Rhy faith fyddai olrain ffrwythlon ddychymmygion dynion ar y peth hwn; a

chan fod pawb yn myned ar ol ei esboniwr ei hun, awn ninnau ar ol Ioan ei hun. *Angel* a ddywed Ioan; a dweyd rhyw beth yn amgen, ydyw, yn ol ein dull ni o esbonio, "ychwanegu at eiriau llyfr y brophwydoliaeth hon." Y mae prawf cadarn o'r dirywiad y byddai y byd ynddo hyd yr amser hwn, yn ngwaith yr angel yn dyfod o'r nef â'r fath genadwri: a rhaid addef, naill ai yr anghenrheidrwydd am dani, neu ynte fod yr angel yn dyfod ar neges afreidiol. Os byddai gan y rhai a fyddent yn trigo ar y ddaear, naill ai yr efengyl yn bur, neu yr hawl i'w gweinyddu, yna afreidiol fyddai i angel ddyfod â pheth iddynt o'r nef, ag yr oeddynt yn feddiannol arno eisoes.

Peth arall sydd yn amlwg yn y brophwydoliaeth hon ydyw, yr amser y deuai yr angel hwn. Y mae yr un genadwri yn ein hysbysu—"Canys daeth awr ei farn ef," sef ar ol i'r efengyl dragywyddol a gyflwynai yr angel hwn i ddynion gael ei phregethu "i'r holl rai sydd yn trigo ar wyneb y ddaear; i bob llwyth, iaith, pobl, a chenedl:" nid ar ol i ryw athrawiaethau ereill gael eu pregethu i'r holl fyd, ond *yr efengyl hon* a ddygid gan yr angel hwn y pryd hwn. Y mae adn. 8 yn profi hefyd mai gwaith mor ddiweddar â'n hamser ni a fyddai, drwy fod yr angel nesaf yn dywedyd, "Syrthiodd, syrthiodd Babilon, y ddinas fawr hono." Cytuna pob Protestaniad ar a welsom, mai "mam puteiniaid y byd," fel ei gelwir, yw hon; a gŵyr pawb nad yw hi wedi cwympo hyd yn hyn, ond yn ymwroli fel pe bai am fyw yn dragywydd; ond nid oedd llawer o amser rhwng dyfodiad yr angel a soniwyd gyda'r efengyl dragywyddol, a chwymp Babilon—dim ond digon o amser i drigolion daear glywed, deall, credu, ac ufyddhau i'r genadwri, nid o enau yr angel, ond o eneuau dynion; canys arfer Duw ydyw "rhoddi y trysor hwn (yr efengyl) mewn llestri pridd," yn mhob oes flaenorol. Dyma yw tystiolaeth Ioan am ddyfodiad angel yn yr amseroedd diweddaf. Pe na bae un tyst arall ar gael, y mae y gosodiad yn llawn bwysau yn y dafol ysgrythyrol, cystal â'r un rhesymol. Ond, er egluro y peth yn amlycach, gweler Math. xxiv, 31,—"Ac efe a ddenfyn ei angylion â mawr sain udgorn, a hwy [yr angylion] a gasglant ei etholedigion ef ynghyd o'r pedwar gwynt." "I'w casglu ynghyd," i ba le tybied? Nid i'r awyr—nid i blaned arall—nid i ddaear amgen na hon; canys yma y daw "Mab y Dyn," eu Mhessia, i fod yn

Frenin arnynt byth. Daw ar gymylau y nef, a'i holl saint gydag ef. Nid ar gymylau y nef yr erys Efe na hwythau, ond dyna fyddant eu cerbydau i ddyfod i "deyrnasu gydag Ef ar y DDAEAR," "am fil o flynyddau." Dyma dystiolaeth Mab Duw ei hun ar y pwnc, a dywed yn eglurach yn adn. 14—"A'r efengyl HON am y deyrnas a BREGETHIR [ni ellid gwneyd hyny heb awdurdod ddwyfol, yr hyn ni ellid ei gael heb ddadguddiad drwy angel, neu rywfodd] trwy yr holl fyd, ER TYSTIOLAETH, ac yna *y daw y diwedd*." Prawf etto, nad at yr oruchwyliaeth a roddodd i'r apostolion y cyfeiria efe yma, canys nid er tystiolaeth o'r "diwedd" y pregethasant hwy hi, ac ni allai fod cyssondeb yn hyny er ys 1800 mlynedd, a'r diwedd heb ddyfod etto; canys diwedd y bydd afluniaidd a phechadurus hwn y sonia Efe am dano, a hyny mewn atebiad i gwestiwn ei ddysgyblion a welir yn adnod 3. Ac nid yw adn. 34 yn un rhwystr i hyn ychwaith; os meddylir ei fod, adn. 33 a'i symud ymaith yn y fan, drwy un gair, "pan weloch hyn oll," sef chwi, y rhai a fyddwch byw yn yr oes hono y cymmerant le ynddi—pan *weloch* hwynt, nid â eich oes chwi heibio hyd oni chwblhaer oll. Ond, i fod yn fyr, cymharer y ddau dystion geirwir hyn â'u gilydd. "A'r efengyl hon," medd Crist; "yr efengyl dragywyddol," medd Ioan. "A bregethir," medd Crist, h. y., myfi a roddaf hawl drwy ddadguddiad i hyny; "Mi a welais angel," medd Ioan. "I efengylu," "er tystiolaeth," ac yna daw y diwedd," medd y naill; "daeth awr ei farn ef," y llall. Gwelir fod y ddau yn cyd-gordio air yn ngair, er profi fod addewidion yn llyfr Duw am ddyfodiad angylion mor ddiweddar â'n hamser ni. Os oes gan rywun wrthwynebiad i hyny yn hwy, bydded rhyngddo ef â'r Beibl, yr ydym wedi ei brofi yno.

Yn ganlynol, awn yn mlaen i chwilio yn mhellach etto i'r un drych ysgrythyrol, er cael gweled pa fath bersonau ydyw yr angylion. Gan fod y fath ragfarn i'w herbyn, efallai, ond cael eu hadnabod yn well, a deall eu natur, eu cyfansoddiadau, a'u gwaith, y bydd hyny yn foddion i ladd peth o'r gwrthwynebiad a greodd rhagfarn yn eu herbyn, ac y boddlonai dynion iddynt gael dyfod i'n plith weithiau ar eu tro, traethu eu cenadwri, a dychwelyd yn ol mewn heddwch. Neu, ynte, cymmerwn rybudd oddiwrth yr hyn a ddygwyddodd yn nyddiau Lot; canys "yr un modd hefyd ag y bu yn nyddiau Lot,

felly y bydd yn y dydd y dadguddir Mab y Dyn." Diammheu fod Lot druan yn pechu yn anfaddeuol yn ngolwg y Sodomiaid, wrth sôn fod angylion yn dyfod i'r ddaear; ond os oedd y broffes o'r fath beth yn eu creuloni yn ei erbyn, gwaeth fyth pan yr oedd eu llygaid yn eu gorfodi i gredu gweinidogaeth angylaidd y ceisiasent eu dinystrio! Rhyfedd, onide, na chredasent ar ol gweled! Nid mor rhyfedd, ychwaith, pan ystyriom nad *llygaid* yw yr arweinyddion goreu i gael Duw; ond ffydd, oddiar dystiolaeth resymol, ydyw'r moddion a drefnodd Efe. "*Pregethu* Crist croeshoeliedig" oedd y ffordd apostolaidd, ac nid cyhoeddi eu hunain yn feddygon gwyrthiol mawrion i ddynion.

Yn ol a ddeallwn oddiwrth yr ysgrythyrau, y mae tri, os nad ychwaneg, o fathau o angylion. 1. Yr arch-angylion y sonia Paul a Judas am danynt, sef yr uchaf mewn awdurdod, a'r cadarnaf mewn nerth. 2. Yr angylion, neu y cyn saint hyny a gawsant adgyfodiad, ac o ganlyniad ydynt yn bersonau corfforol, neu fel Enoch ac Elias, y rhai a gyfnewidiwyd. Sonir yn Gen. xviii am angylion yn bwyta ac yn yfed gydag Abraham a Lot; ac nid rhyw ffug fwyta a wnaethant, onide i ba le yr aeth y llo, y teisenau, a'r llaeth? 3. Yr angylion a elwir yn "ysbrydion gwasanaethgar;" a phe chwilid yn fanwl, efallai y gellid profi fod y trydydd dosparth hwn o fodau ysbrydol yn cyfansoddi dau ddosparth yn y bydoedd nefolaidd. Dywed y Salmydd ddarfod i Dduw greu dyn "ychydig yn îs nâ'r angylion:" cyssyllter hyn â'r hyn a ddywed Paul yn yr iawn gyfieithad—"Yr hwn sydd yn gwneuthur, [neu yn anfon] ei ysbrydion gwasanaethgar, ei angylion [cenadon], yn fflam, neu mewn fflam dân." Gwnelai y cyfryw y pedwerydd dosparth o angylion. Profi yn mhellach fod dosparth o angylion yn bwyta, oddiwrth yr hyn a ddywed Paul—"Nac anghofiwch lettygarwch, canys wrth hyny y llettyodd rhai *angylion* yn ddiarwybod." Dywedir hefyd yn llyfr y Salmydd, fod dyn yn bwyta bara angylion. Bwytaodd Crist cyfodedig fara, a physgod wedi eu rhostio ar dân a gyneuasai efe ei hun ar làn y môr. Os nad oedd ganddo gnawd ac esgyrn, paham y dywedai wrth Thomas, "Estyn dy law, a dyro hi yn fy ystlys, a'th fys yn ôl yr hoelion," &c.? Beth sydd amlyeach yn y Beibl, nag y fod bodau angylaidd yn feddiannol ar gnawd ac esgyrn, yn bwyta..

brydol iddynt; nid er mwyn iddynt gredu, ond fel cynt, *wedi* credu ac ufyddhau, er eu cadarnhau, eu santeiddio, a'u perffeithio. A'r neb a brofa ein hegwyddorion, "a gaiff wybod am y ddysgeidiaeth, ai o Dduw y mae, ai myfi o honof fy hun sydd yn llefaru." Prawf ei hun yn wirionedd dwyfol, yn "efengyl dragywyddol," yn "allu Duw er iachawdwriaeth;" a dyna paham y dywedwn na ddichon dwyllo neb. Paid a'i hofni, ddarllenydd; prawf hi; a sicr yw, os cywir dy ddyben, nad edifarhei am hyny byth. Wedi darparu y ffordd, drwy symud y rhwystrau blaenorol, gofynwch, feddyliwn, I bwy yr ymddangosodd yr angel hwnw? Gofynwn ninnau, a ydyw cywirdeb yr hanes yn dibynu ar y cymmeriad a ddyry y byd i'r person yr ymddangosodd iddo? Os felly, pe dywedwn iddo ddyfod at Mahomed, gwrthodai yr holl fyd Cristionogol ef. Pe at y Pab o Rufain, a gredai Protestaniaid hyny? Neu, pe daethai angel at un o'r gwŷr penaf, duwiolaf, ac uchaf ei gymmeriad, sydd yn blaenori rhyw sect yn awr, efallai y credai y blaid hono; ond diammheu genym y gwrthodai yr holl rai ereill ef a'i dystiolaeth megys twyll, a dywedent bob drygair am dano ef a'i ganlynwyr. Achosai hyny y fath elyniaeth a chenfigen atynt, nes eu lladdent, pe gallent. Pe gofynid iddynt paham y gwnânt hyny, eu hateb fyddai, "Haeddant farw; y maent yn twyllo meddyliau gweiniaid, ac yn dweyd nad oes neb yn iawn ond hwy; nis gallwn oddef i neb roddi un math o sarhâd ar y crefyddau a roddodd ein tadau duwiol i ni." Oni allai plant pob tadau yn mhob oes a gwlad amddiffyn eu crefyddau mor addas â hyn? Clywsom gan yr Hindwaid cystal rheswm a hyna dros addoli Juggernaut! "O, na," meddant, "crefydd y Beibl sydd genym ni; nid eilun addoliaeth." Y mae gwahaniaeth mawr rhwng *proffesu* a *chredu* crefydd y Beibl, canys crefydd y Beibl yw *gweinidogaeth angylion* yn mhob oes. Yn fyr, nid yw cywirdeb y peth hyn yn ymddibynu cymmaint ar y cymmeriad a ddyry poblogrwydd yr oes i'r person a gafodd y fraint fawr o'i dystio; canys Duw sy'n dewis ei offerynau, a gwael bethau y byd a ddewisodd Efe yn y cyn oesoedd, "fel y byddai godidogrwydd y gallu o Dduw, ac nid o ddynion." Gogoniant ei enw, a lles dynolryw yw ei ddyben.

CYHOEDDWYD AC ARGRAFFWYD GAN D. JONES, ABERTAWY.